

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور

دانشکده اقتصاد، حسابداری و مدیریت

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

مدیریت بازرگانی (گرایش بازرگانی)

بررسی چالش های صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران به عراق

سپیده معنوی

استاد راهنما: دکتر حبیب اله دانایی

استاد مشاور: دکتر شهرام هاشم نیا

بهار ۱۳۹۲

تقديم

تقديم به مادر و پدرم به پاس زحمات بيدريغشان

سپاسگزاری

از استاد راهنمای ارجمندم ، جناب آقای دکتر دانایی گرامی که خالصانه و با کمال فروتنی ، با رهنمودهای عالمانه خویش مرا در این تحقیق یاری بسیار رساندند کمال تشکر و امتنان را دارم .
همواره از ایزد متعال برای ایشان توفیق ، بهروزی و سلامتی مسئلت می نمایم .

از استاد مشاور گرانقدر جناب آقای دکتر شهرام هاشم نیا نیز کمال تشکر و امتنان را دارم .

از جناب آقای دکتر مهرداد کریمی نیز به پاس راهنمایی ها و کمک های ارزنده ایشان بسیار سپاسگزارم و توفیقات روزافزون ایشان را از یگانه متعال خواستارم .

اینجانب دانشجوی ورودی سال مقطع کارشناسی ارشد رشته گواهی می نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می دانم و جوابگویی آن خواهم بود. دانشجو تأیید می نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه (رساله) نتیجه تحقیقات خودش می باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو
تاریخ و امضاء

اینجانب دانشجوی ورودی سال مقطع کارشناسی ارشد رشته گواهی می نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

ام و نام خانوادگی دانشجو
تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می باشد.

ماه و سال

چکیده

موضوع تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر صادرات خدمات فنی و مهندسی ج.ا.ایران به عراق است . جامعه آماری در این تحقیق ۳۷ شرکت صادرکننده خدمات فنی و مهندسی بوده که دارای سابقه فعالیت در کشور عراق می باشند. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شده است . بمنظور تأیید روایی پرسشنامه ، پس از نظرخواهی از چند تن از صاحب نظران در حوزه صادرات و نیز اساتید مربوطه تحقیق و انجام فرآیند پیش آزمون ، با انجام اصلاحاتی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت . جهت سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید و ضریب پایایی کل ۰/۸۲ بدست آمد که نشان دهنده پایایی بالای پرسشنامه تحقیق است .

در این پژوهش محقق به بررسی اثر عوامل پنج گانه : بهره گیری شرکت از فنون بازاریابی و ابزار تبلیغات ، بهره گیری شرکت از استانداردها و فناوری پیشرفته روز دنیا ، : برخورداری از مشوق های صادراتی، برخورداری از حمایت های دولت و نیز کیفیت ادراک شده خدمات توسط کارفرمای خارجی بر توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی شرکت های ایرانی به کشور عراق می پردازد .

جهت رسیدن به اهداف تحقیق ۵ فرضیه مطرح گردیده و پس از آزمون فرضیه ها با استفاده از نرم افزار SPSS مشخص گردید که در سطح اطمینان ۹۵٪ کلیه عوامل مدل تحقیق بر توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق تأثیر گذارند. همچنین برای تعیین اولویت بندی عوامل اثر گذار از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج حاصل به ترتیب اولویت عبارتند از : حمایت های دولت ، کیفیت ادراک شده خدمات توسط کارفرمای خارجی ، مشوق های اعطایی ، بهره گیری شرکت صادرکننده از دانش و فناوری روز دنیا و بهره گیری شرکت صادرکننده از فنون بازاریابی و تبلیغات در بازار هدف .

واژگان کلیدی

صادرات ، خدمات فنی و مهندسی ، صادرات به کشور عراق ، صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	پیشگفتار
۱	مقدمه
۲	۱-۱- بیان مسئله
۲	۲-۱- اهمیت و ضرورت مسئله
۳	۳-۱- پیشینه تحقیق
۶	۴-۱- اهداف تحقیق
۷	۵-۱- فرضیه های تحقیق
۷	۶-۱- قلمرو تحقیق
۷	۱-۶-۱- قلمرو موضوعی
۸	۲-۶-۱- قلمرو مکانی
۸	۳-۶-۱- قلمرو زمانی
۸	۷-۱- روش تحقیق
۸	۱-۷-۱- ابزارهای گردآوری اطلاعات
۹	۲-۷-۱- روش تجزیه و تحلیل داده ها
۹	۸-۱- شرح اصطلاحات کاربردی در تحقیق

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

صفحه	عنوان	
	بخش اول	
۱۱	مقدمه
۱۲ تعریف خدمات	۱-۱-۲-
۱۳ ویژگی های خدمات	۲-۱-۲-
۱۴ ضرورت توجه به بخش خدمات	۳-۱-۲-
۱۵ موافقتنامه عمومی تجارت خدمات	۴-۱-۲-
۱۷ هدف و مقررات اصلی موافقت نامه عمومی تجارت خدمات	۱-۴-۱-۲-
۱۸ شیوه های عرضه و تجارت خدمات	۲-۴-۱-۲-
۲۰ طبقه بندی خدمات	۵-۱-۲-
۲۷ جایگاه صادرات در استراتژی های تجاری	۶-۱-۲-
۲۷ مفهوم صادرات	۱-۶-۱-۲-
۲۷ استراتژی توسعه صادرات	۲-۶-۱-۲-
۲۸ مروری بر صادرات خدمات در جهان	۷-۱-۲-
۲۹ تعریف صادرات خدمات فنی و مهندسی	۸-۱-۲-
۳۰ ضرورت توجه به صادرات خدمات فنی و مهندسی	۹-۱-۲-
۳۰ اهمیت صادرات خدمات فنی و مهندسی در جهان	۱-۹-۱-۲-
۳۱ اهمیت صادرات خدمات فنی و مهندسی در ایران	۲-۹-۱-۲-
۳۳ مزایای صادرات خدمات فنی و مهندسی	۳-۹-۱-۲-
۳۴ پیشینه صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور	۱۰-۱-۲-
۳۶ نحوه شکل گیری صادرات خدمات فنی و مهندسی	۱۱-۱-۲-
۳۶ صادرات خدمات فنی و مهندسی در ایران	۱۲-۱-۲-
۳۷ آمار صادرات خدمات از سال ۱۳۷۳ لغایت ۱۳۹۰	۱-۱۲-۱-۲-
۳۹ سهم بخش ها در صادرات خدمات فنی و مهندسی	۲-۱۲-۱-۲-

۴۳ فرآیند صدور خدمات فنی و مهندسی	۲-۱-۱۳-
۴۳ مراحل صادرات خدمات فنی و مهندسی	۲-۱-۱۳-۱-
۴۶ استراتژیهای ورود شرکتهای صادرکننده خدمات فنی و مهندسی	۲-۱-۱۳-۲-
۴۷ بررسی صادرات غیر نفتی طی برنامه های اول تا چهارم توسعه	۲-۱-۱۴-
۵۵ جایگاه صادرات خدمات فنی و مهندسی در سند چشم انداز	۲-۱-۱۵-
۵۷ بررسی SWOT در صادرات خدمات فنی و مهندسی	۲-۱-۱۶-
۵۸ بازاریابی در خدمات	۲-۱-۱۷-
۶۳ فعالیت های تبلیغاتی خدمات	۲-۱-۱۸-
۶۴ کارکرد تبلیغات تجاری	۲-۱-۱۸-۱-
۶۵ نمایشگاههای بازرگانی	۲-۱-۱۸-۲-
۶۵ بهره گیری از فناوری روز دنیا	۲-۱-۱۹-
۶۶ مشوق های صادراتی	۲-۱-۲۰-
۶۸ سیاست های کلان حمایتی دولت از خدمات مهندسی	۲-۱-۲۱-
۷۱ انواع حمایت های دولت	۲-۱-۲۲-
۷۱ حمایت سیاسی دولت	۲-۱-۲۲-۱-
۷۲ حمایت مالی و اعتباری	۲-۱-۲۲-۲-
۷۳ حمایت قانونی	۲-۱-۲۲-۳-
۷۵ کیفیت خدمات	۲-۱-۲۳-
۷۵ مفهوم کیفیت خدمات	۲-۱-۲۳-۱-
۷۵ مفهوم کیفیت ادراک شده	۲-۱-۲۳-۲-
۷۶ اهمیت کیفیت خدمات در صادرات	۲-۱-۲۳-۳-
۷۷ سنجش کیفیت خدمات	۲-۱-۲۳-۴-
۷۸ بررسی عوامل موثر بر رشد صادرات	۲-۱-۲۴-
۷۹ اهرم های تشویقی واحدهای خدمات مهندسی	۲-۱-۲۵-
۸۰ راهکارهایی برای توسعه صدور خدمات فنی و مهندسی ایران	۲-۱-۲۶-
۸۲ موانع و مشکلات صادرات خدمات فنی و مهندسی	۲-۱-۲۷-
بخش دوم		
۸۴ مروری اجمالی بر وضعیت کشور عراق	۲-۱-۲-
۸۴ اهمیت بازار عراق	۲-۲-۲-

۸۶ تجارت خارجی ایران با کشورعراق	۳-۲-۲-
۸۲ روابط تجاری جمهوری اسلامی ایران با کشور عراق	۱-۳-۲-۲-
۸۷ صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق	۲-۳-۲-۲-
۹۱ مشکلات فرا روی توسعه مناسبات میان دو کشور	۴-۲-۲-
۹۲ راهکارهای توسعه روابط اقتصادی ایران با کشور عراق	۵-۲-۲-
بخش سوم		
۹۴ پیشینه داخلی تحقیق	۱-۳-۲-
۱۰۵ پیشینه بین المللی موضوع تحقیق	۲-۳-۲-

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

۱۰۸	مقدمه
۱۰۹ روش تحقیق	۱-۳-
۱۱۰ نوع تحقیق	۲-۳-
۱۱۰ جامعه آماری	۳-۳-
۱۱۰ نمونه تحقیق و روش نمونه گیری	۱-۳-۳-
۱۱۱ تعیین حجم نمونه	۲-۳-۳-
۱۱۱ روش گردآوری اطلاعات	۴-۳-
۱۱۲ ابزارهای گردآوری اطلاعات	۵-۳-
۱۱۴ روایی و پایایی ابزار سنجش	۶-۳-
۱۱۴ اعتبار یا روایی ابزار اندازه گیری تحقیق	۱-۶-۳-
۱۱۵ فرآیند انجام پیش آزمون	۲-۶-۳-
۱۱۶ پایایی یا قابلیت اطمینان ابزار اندازه گیری تحقیق	۳-۶-۳-
۱۱۷ روشهای آماری مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده ها	۷-۳-

فصل چهارم : یافته های تحقیق

۱۱۸	مقدمه
۱۱۹ گزارش عملیات میدانی	۱-۴-
۱۱۹ آمار توصیفی داده ها	۲-۴-
۱۱۹ توزیع پاسخ گویان بر حسب جنسیت	۱-۲-۴-
۱۲۰ توزیع پاسخ گویان بر حسب میزان تحصیلات	۲-۲-۴-
۱۲۱ توزیع پاسخ گویان بر حسب سمت شغلی	۳-۲-۴-
۱۱۸ توصیف داده ها بر اساس شاخص عوامل و متغیر های مدل تحقیق	۴-۲-۴-
۱۲۲ توصیف و تحلیل پاسخ سوالات پرسشنامه	۳-۴-
۱۲۷ توصیف و تحلیل متغیرهای اصلی تحقیق	۴-۴-
۱۳۳ آزمون و تحلیل های مرتبط با فرضیه های تحقیق	۵-۴-
۱۳۴ بررسی فرضیه یک	۱-۵-۴-
۱۳۵ بررسی فرضیه دو	۲-۵-۴-
۱۳۶ بررسی فرضیه سه	۳-۵-۴-
۱۳۷ بررسی فرضیه چهار	۴-۵-۴-
۱۳۸ بررسی فرضیه پنج	۶-۵-۴-
۱۳۹ مقایسه میانگین رتبه متغیرهای	۶-۴-

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۴۰	مقدمه
۱۴۰ نتایج تحقیق	۱-۵-
۱۴۲ پیشنهادهای تحقیق	۲-۵-
۱۴۲ پیشنهادهای کاربردی تحقیق	۱-۲-۵-
۱۴۳ پیشنهادهای پژوهشی تحقیق	۲-۲-۵-
۱۴۴ محدودیتها و موانع تحقیق	۳-۵-

فهرست جداول

صفحه		عنوان
۲۴ طبقه بندی خدمات مهندسی	جدول ۱-۱-۲
۲۹ ارزش صادرات خدمات در جهان	جدول ۱-۱-۲
۳۸ آمار صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور	جدول ۲-۱-۲
۳۹ آمار خدمات فنی و مهندسی بر حسب مناطق جغرافیایی	جدول ۳-۱-۲
۳۹ سهم بخش ها در صادرات خدمات فنی و مهندسی	جدول ۴-۱-۲
۵۲ آمار صادرات خدمات طی برنامه سوم	جدول ۵-۱-۲
۵۳ آمار صادرات خدمات فنی و مهندسی طی برنامه سوم	جدول ۶-۱-۲
۵۴ آمار صادرات خدمات طی برنامه چهارم	جدول ۷-۱-۲
۵۵ هدف گذاری صادرات غیرنفتی در برنامه های توسعه	جدول ۸-۱-۲
۸۵ آمار مبادلات تجاری غیرنفتی ایران با عراق	جدول ۱-۲-۲
۸۸ آمار تجمعی صادرات خدمات مهندسی به کشور عراق	جدول ۲-۲-۲
۸۹ صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق ۸۲-۹۰	جدول ۳-۲-۲
۱۱۴ رابطه عوامل ، فرضیه ها و پرسشنامه	جدول ۱-۳
۱۱۹ توزیع پاسخ گویان بر حسب جنسیت	جدول ۱-۴
۱۲۰ توزیع پاسخ گویان بر حسب میزان تحصیلات	جدول ۲-۴
۱۲۲ توزیع پاسخ گویان بر حسب سمت شغلی	جدول ۳-۴

فهرست نمودارها

صفحه		عنوان
۴۰ سهم بخش ها در صادرات خدمات فنی و مهندسی	نمودار ۱-۱-۲
۴۲ تعداد پروژه ها در بازار هدف	نمودار ۲-۱-۲

۴۲	تعداد بازارهای هدف صادراتی	نمودار ۳-۱-۲
۵۵	هدف گذاری صادرات غیرنفتی در برنامه های توسعه	نمودار ۴-۱-۲
۶۷	آمار جوایز صادراتی بخش خدمات فنی و مهندسی	نمودار ۵-۱-۲
۸۶	تراز تجاری ایران با کشور عراق (۱۳۸۳ - ۱۳۹۰)	نمودار ۱-۲-۲
۸۸	صادرات خدمات مهندسی به عراق به تفکیک منطقه	نمودار ۲-۲-۲
۹۰	روند تغییرات ارزش صادرات خدمات مهندسی به عراق	نمودار ۳-۲-۲
۹۰	پروژه‌های اخذ شده در عراق به تفکیک زیربخش	نمودار ۴-۲-۲
۱۲۰	توزیع پاسخ گویان بر حسب جنسیت	نمودار ۱-۴
۱۲۱	توزیع پاسخ گویان بر حسب میزان تحصیلات	نمودار ۲-۴
۱۲۱	توزیع پاسخ گویان بر حسب سمت شغلی	نمودار ۳-۴

پیشگفتار

بخش خدمات یکی از مهمترین و مقرون به صرفه ترین بخشهای اقتصادی است که میتواند بیشترین ارزش افزوده را با کمترین سرمایه گذاری و ظرفیت اشتغال زایی قابل ملاحظه نسبت به سایر بخشها تأمین کند. خدمات، به علت تأثیر گذاری بر فرآیند تولید، اشتغال و توسعه اقتصادی و نیز توسعه بخش کالایی برای بسیاری از کشورها در مقایسه با دیگر بخش های کشاورزی و صنعت از اهمیتی خاص برخوردار است.

با توجه به اینکه صادرات خدمات فنی و مهندسی به عنوان یکی از صنایع استراتژیک و مهم جهان مطرح است لزوم توجه خاص به آن احساس می شود؛ چرا که در هر سه گروه کشورهای پیشرفته، تازه صنعتی شده و در حال توسعه دنیا، بسیاری از پیشرفتهای اقتصادی، اجتماعی و حتی فرهنگی خود را به برکت ایجاد توسعه یا به کارگیری این صنعت به دست آورده اند بطوری که سهم صادرات در این بخش یکی از مهمترین شاخص های توسعه یافتگی کشورها محسوب می شود.

ارزش افزوده ای که در صدور خدمات فنی و مهندسی وجود دارد همراه با نیاز روزافزون اقتصاد جهانی به توسعه عمرانی و زیرساختی یک فرصت جهانی است و برای کشور ایران که دارای سرمایه های انسانی قابل توجهی است فرصتی مغتنم به حساب می آید تا با تدبیر و مدیریت صدور خدمات فنی و مهندسی، میزان بهره مندی خود را از فرصت های بین المللی افزایش دهد و لذا منافع گسترش این بخش خصوصاً در بازارهای جهانی می تواند به عنوان جایگزین مناسب برای نفت و اداره امور اقتصادی کشور باشد.

رشد مناسب خدمات فنی و مهندسی در کنار صادرات بخشهای صنعتی، معدنی و کشاورزی حاکی از آن است که این بخش به خوبی میتواند جای خود را در صادرات غیر نفتی کشور و بازارهای منطقه باز کند و لذا ضرورت ارائه راهکارهای علمی و عملی در ورود به این بازار گسترده بین المللی ضروری است.

هدف از این تحقیق بررسی چالش های صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق و اولویت بندی این عوامل به ترتیب اهمیت آنها در راستای توسعه صادرات در این حوزه می باشد .

متغیرهای بهره گیری شرکت صادرکننده از فنون بازاریابی و ابزار تبلیغات ، همچنین از استانداردها و فناوری پیشرفته روز دنیا ، برخورداری از مشوق های صادراتی ، برخورداری از حمایت های دولت و نیز کیفیت ادراک شده خدمات توسط کارفرما عواملی هستند که در توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی شرکت های ایرانی به کشور عراق مورد بررسی قرار می گیرند .

تحقیق حاضر مشتمل بر ۵ فصل می باشد .

فصل اول پس از ارائه مقدمه، با شرح و بیان مسئله آغاز شده و سپس اهمیت و ضرورت موضوع بیان می شود. در ادامه اهداف و فرضیات تحقیق بیان شده و کاربرد نتایج تحقیق و قلمرو موضوعی ، مکانی و زمانی ارائه می گردد. در پایان این فصل اصطلاحات کاربردی که در تحقیق مورد استفاده قرار گرفته تعریف گردیده است .

فصل دوم مشتمل بر سه بخش است . بخش اول شامل اصول و مبانی نظری تحقیق است ، در بخش دوم به بررسی مناسبات تجاری فیما بین ایران و عراق پرداخته شده و در بخش سوم پیشینه عملیاتی تحقیق ارائه گردیده است.

در فصل سوم تحقیق ، به روش تحقیق و جامعه آماری ، روش نمونه گیری ، ابزارهای اندازه گیری متغیرها و شاخص های روایی و پایایی پرسشنامه و روش تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شده و شاخص های کلیدی و آماری مورد سنجش نیز در انتهای فصل ارائه شده است .

در فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده ها و نتیجه گیری آماری فرضیات تحقیق ارائه شده است .

در فصل پنجم تجزیه و تحلیل نتایج و توصیه های سیاستی ارائه گردیده است.

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

یکی از شاخصهای کمی و کیفی رشد اقتصادی مقوله صادرات علی الخصوص صادرات خدمات فنی و مهندسی است. این شاخص بیانگر میزان ارتقاء کیفی دانش و فناوری است و متکی بر مزیت دانش و نیروی انسانی ماهر است. صادرات خدمات فنی و مهندسی به ارزآوری، اشتغال زایی، توسعه زیرساخت های اقتصادی کشور، توسعه روابط سیاسی و ایجاد فرصت های انتقال دانش فنی می انجامد.

همکاری دولت و حمایت از بخش خصوصی با توجه به توان بالای مهندسان ایرانی در صدور خدمات فنی و مهندسی می تواند قدرت این بخش را افزایش دهد تا صادرات خدمات جایگزین درآمدهای نفتی شود. کشور ما با بهره گیری از تجربیات دوران سازندگی و اجرای طرح های متعدد زیربنایی و توسعه ای و وجود نیروی انسانی متخصص جوان و ماهر به جهت برخورداری از موقعیت استراتژیکی ویژه اش در منطقه میتواند از مزیت همجواری و مشترکات فرهنگی با کشورهایی که از توان تکنولوژی کمتری نسبت به کشور ما برخوردارند و نیازمند بهره گیری از خدمات دیگر کشورها هستند استفاده نموده و با ارائه برنامه ریزی جامع، حضور هدفمند و فعال شرکت های فنی و مهندسی ایرانی در بازار کشورهای منطقه، خصوصاً کشور عراق را در اولویت قرار دهد.

این فصل پس از مقدمه، با شرح و بیان مسئله آغاز شده و سپس اهمیت و ضرورت موضوع ارائه گردیده است. در ادامه اهداف تحقیق و فرضیات متناسب بیان شده و پس از آن کاربرد نتایج تحقیق و قلمرو موضوعی، مکانی و زمانی ارائه میگردد. همچنین روش انجام تحقیق، ابزار جمع آوری اطلاعات، جامعه آماری و نیز روشهای تجزیه و تحلیل داده ها بصورت مختصر ذکر می گردد. در خاتمه این فصل اصطلاحات کاربردی که در تحقیق مورد استفاده قرار گرفته تعریف گردیده است.

۱-۱- بیان مسئله

در مطالعات علمی اثبات گردیده است که رشد اقتصادی کشورها به دلایلی چند با رشد صادرات آنها ارتباط مستقیم دارد. یکی از راهبردهای رشد و توسعه اقتصادی که در سه دهه اخیر جایگاه ویژه ای در بین کشورهای مختلف یافته است تدوین راهبردهای توسعه صادرات و هماهنگ سازی بخشهای مختلف با آن برای تسریع و توسعه صادرات است. در این زمینه ارزش افزوده نهفته درحوزه خدمات، ضرورت حمایت از شرکت های صادرکننده داخلی و رفع موانع و مشکلات آنان را در راستای توسعه این بخش اجتناب ناپذیر کرده است. با توجه به بازار رو به گسترش خدمات فنی و مهندسی در سطح جهان به ویژه در کشورهای آسیایی و خاورمیانه و نیز با عنایت به توانمندی هایی که در این بخش در کشور ما نهفته است هنوز سهم ایران از صادرات این بخش ناچیز است. از سوی دیگر، وجود روابط مناسب و رو به بهبود سیاسی با بسیاری از کشورهای همسایه خصوصاً عراق توأم با برخورداری از مزیت همجواری و مشترکات فرهنگی، لزوم توجه به ارتقا و رشد صادرات خدمات فنی و مهندسی به این بازار بالقوه را لازم میدارد. لذا این تحقیق در صدد یافتن پاسخ به این سوال است که عمده چالش های موجود در صادرات خدمات فنی و مهندسی به کشور عراق کدامند و امید است سند معتبری برای سایر محققانی باشد که در این راستا تلاش می کنند.

۱-۲- اهمیت و ضرورت مسئله

اتکای بیش از حد به منابع حاصل از صادرات نفت خام باعث شده که اقتصاد ایران در قبال شوکهای مثبت و منفی نفت دچار نوسان گردد و به همین علت ضرورت توسعه سایر بخشهای اقتصادی و توسعه صادرات کالاهای غیر نفتی و خدمات امری اجتناب ناپذیر برای برون رفت از این شرایط می باشد. اقتصاد ایران به طور بالقوه ای دارای قابلیت ها، توانایی ها و مزیت های فراوان برای توسعه صادرات غیرنفتی است. با این وجود غفلت از مزیت های نسبی و عدم توجه به دیگر امکانات بالقوه کشور، اقتصاد ایران را به سمتی سوق داده که در امر تولید و صادرات، فاقد مکانیزم های مناسب جهت تطبیق،

معرفی و ارسال محصولات و خدمات ایران به دیگر کشورها هستیم. در ایران صادرات خدمات فنی و مهندسی از سال ۱۳۷۳ آغاز شد و تاکنون از سوی دولت برای تسهیل زمینه های توسعه آن اقدامات زیادی انجام شده است که همه آنها در روند صعودی صدور آن تأثیر قابل توجهی داشته است اما همواره با موانع و تنگنمایی نیز مواجه بوده که مانع تبلور شایستگی های گسترده در این بخش بوده است .

همزمان با شناخت اهمیت گسترش صادرات در کشورهای در حال توسعه ، رفع مشکلات آن نیز از جمله مسائل مهم و اختصاصی تلقی می گردد . اینکه چه عوامل و متغیرهایی بر رشد صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران به کشور عراق تأثیر می گذارند و اینکه عمده چالشها بر سر راه صادرات این حوزه بعثت کمبود حمایت های دولت از شرکت های صادرکننده خدمات فنی و مهندسی یا علت آن مشکلات موجود در سطح شرکت های صادرکننده خصوصاً در بعد بکارگیری از ابزار بازاریابی در بازار هدف است ، محور اصلی تحقیق حاضر است . با توجه به اهمیت بالای کشور عراق برای شرکتهای ایرانی به دلایلی چون مزیت همجواری و مشترکات فرهنگی و مذهبی، در این تحقیق سعی بر آن است تا به بررسی چالش های صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران به کشور عراق پرداخته شود .

۱-۳- پیشینه تحقیق

- پیشینه داخلی موضوع تحقیق

در زمینه صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور و مسایل و مشکلات آن بطور کلی، تحقیقاتی چند در داخل کشور انجام شده است ولی در رابطه با بررسی چالش های صادرات خدمات فنی و مهندسی به بازار کشور عراق بعنوان یک بازار هدف و دارای اولویت خاص صادراتی تاکنون هیچ تحقیقی در کشور انجام نشده است .

پایان نامه های مرتبط با موضوع تحقیق بطور خلاصه عبارتند از :

- ۱- پایان نامه کارشناسی ارشد کریم پورکلو، احمد (۱۳۷۷)، بررسی و تعیین موانع و مشکلات موجود در زمینه صادرات خدمات مهندسی عمران و ارائه راهکارهای مناسب برای توسعه آن، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران .
- ۲- مقاله عرب مازاریزی، علی (۱۳۷۷)، صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران، تجربیات گذشته، راهبردهای آینده .
- ۳- پایان نامه کارشناسی ارشد یوسف رشیدی، ایمانعلی و محمدمهدی سرمدی راد (۱۳۷۸)، بررسی موانع صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور، سازمان مدیریت صنعتی.
- ۴- مقاله امینی، بهرام و محمد جواد تیموری (۱۳۷۹)، بررسی صادرات خدمات فنی و مهندسی در ایران از سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۶.
- ۵- پژوهش توفیقی، حمید (۱۳۸۱)، تأثیر صادرات بر رشد اقتصادی ایران با تأکید بر صادرات خدمات فنی و مهندسی، پژوهشکده امور اقتصادی، وزارت اقتصاد و دارایی.
- ۶- پژوهش دکتر شاه آبادی، ابوالفضل (۱۳۸۴)، منابع رشد بخش خدمات اقتصاد ایران.
- ۷- پایان نامه کارشناسی ارشد سعادت، فاطمه (۱۳۸۵)، شناسایی موانع و مشکلات و طراحی راهکارهای بازاریابی صادرات خدمات فنی و مهندسی، دانشکده بازرگانی دانشگاه تربیت مدرس.
- ۸- تحقیق صادقی فروشانی، محمدرضا (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر در مزیت رقابتی صادرات خدمات فنی و مهندسی کشور، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.
- ۹- پایان نامه کارشناسی ارشد فرزام، فرید (۱۳۸۵)، شناسایی و ارزیابی مشکلات صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران، دانشکده مدیریت واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی.